

15e jaargang

nummer 6

juni 1979

DAAD
EN
GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

+++++
+ Bij elke bijzondere handeling +
+ gaat het denken aan het doen +
+ vooraf. Bij het handelen van +
+ klassen of massa's blijkt de +
+ betekenis van het handelen +
+ pas achteraf. Hier gaat de +
+ daad vooraf aan het begrip. +
+++++

Theo Maassen

DAAD EN GEDACHTE

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN
VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

Geen vaste abonnementsprijs

De uitgave zal worden bekostigd uit *vrijwillige bijdragen*

Red. en adm.: Schouw 48-11, Lelystad

Postgiro 307695

OVER RADENKOMMUNISME EN KLASSENSTRIJD

Over radenkommunisme en klassenstrijd is de laatste tijd - geheel onafhankelijk van elkaar - het een en ander gepubliceerd door twee verschillende tijdschriften. Het Belgische blad "Potemkin" heeft een geheel nummer gewijd aan speciaal het Nederlandse radenkommunisme 1); het Nederlandse blad "Spartacus" stelde in twee achtereenvolgende nummers het onderwerp "Radenkommunisme en zelfstandige strijd" aan de orde 2). De respektievelijke beschouwingen zijn van sterk uiteenlopende kwaliteit, maar stemmen tot op zekere hoogte daarin met elkaar overeen, dat aan ontstaan en ontwikkeling van het radenkommunisme weinig of geen aandacht wordt besteed en dat het verband tussen de radenkommunistische opvattingen en de klassenstrijd van de arbeiders - het verband tussen theorie en praktijk, of liever gezegd tussen praktijk en theorie - niet of nauwelijks wordt gelegd.

Het duidelijkst manifesteert zich deze, in onze ogen ernstige, tekortkoming bij de Belgische publikatie. Het bewuste "Potemkin"-nummer is gevuld met vier korte opstellen. Achtereenvolgens worden behandeld: de theoretische opvattingen van Herman Gorter, de theoretische opvattingen van Anton Pannekoek en het werk van de Groepen van Internationale Communisten in de jaren voor de tweede wereldoorlog. In een vierde opstel tenslotte wordt de studie besproken die de G.I.C. destijds het licht heeft doen zien onder de titel "Grondbeginselen van de communistische productie en distributie". Aan die vier opstellen gaat dan nog een heel korte inleiding vooraf, waarin een poging wordt ondernomen de betekenis van zowel het radenkommunisme in het algemeen, als die van Gorter en Pannekoek in het bijzonder in enkele volzinnen te schetsen.

Ons oordeel over dit alles is verre van gunstig. In de eerste plaats wemelen de genoemde artikelen of hoofdstukjes van *feitelijke* onjuistheden. Zo wordt bijvoorbeeld 3) het in november 1935 verschenen "Vrij-socialis-

-
- 1) "Potemkin", tijdschrift voor de kritische studie van politiek-filosofische theorieën, 1ste jrg. (1976-77), nr. 2.
 - 2) "Spartacus" (3-maandelijks), nrs. van februari en mei 1979.
 - 3) "Potemkin", jrg. 1, nr. 2, blz. 50.

tisch Program" - een bundel lezingen die zijn gehouden door vooraanstaande anarcho-socialisten, behorende tot de medewerkers van het anarchistische tijdschrift "Bevrijding" - ten onrechte aan de Groep van Internationale Communisten toegeschreven en zelfs, in strijd met wat later omtrent de "Grondbeginselen" wordt verklaard, hun "belangrijkste publikatie" genoemd en als zodanig besproken. Zo wordt het blad "De Tribune" - aanvankelijk het orgaan van de oppositie in de S.D.A.P., later het orgaan van de afgescheiden S.D.P., nog weer later het orgaan van de C.P.H. - "de opvolger" van het theoretische maandblad "De Nieuwe Tijd" genoemd, ofschoon beide bladen zowat 14 jaar (van oktober 1907 tot eind 1921) *naast elkaar* hebben bestaan 4).

Belangrijker dan ontsporingen van laatstgenoemde soort, die we vanwege de plaatsruimte onmogelijk allemaal kunnen signaleren, is het feit dat de Belgische samenstellers van het aan het radenkommunisme gewijde nummer van hun blad geen oog hebben voor het arbeidersoptreden waaraan dit radenkommunisme zijn aanzijn dankt. Weliswaar vermelden zij op een gegeven moment 5) dat Pannekoek tot andere inzichten dan voorheen kwam nadat zich in het begin van deze eeuw een aantal belangrijke 'wilde stakingen' had voorgedaan, maar zij doen dat zonder de wezenlijke betekenis van die stakingsbewegingen aan te geven en voorts op een wijze, die van Pannekoeks zienswijze daaromtrent een karrikatuur maakt.

De Belgische auteurs behandelen het radenkommunisme als een zuiver theoretisch verschijnsel, als een "*idee*", die niet uit de gegeven maatschappelijke werkelijkheid is geboren, maar in het hoofd van twee van zijn Nederlandse vertegenwoordigers lijkt te zijn uitgebroed. Deze ontkoppeling van de proletarische praktijk en de radenkommunistische opvattingen heeft verstrekkende gevolgen. Zij verklaart niet alleen waarom men zich in het Belgische blad tot het Nederlandse en vooroorlogse radenkommunisme (zoals de - twee - artikelenschrijvers het zien) beperkt, maar die loskoppeling leidt er ook toe, dat het radenkommunisme op de essentiële punten wordt misverstaan en dat men het interpreteert op een manier waarmee aan de radenkommunistische opvattingen niet weinig geweld wordt aangedaan.

Het is naar onze mening ook de genoemde scheiding tussen de klassenstrijd van de arbeiders enerzijds en de theoretische opvattingen over die strijd anderzijds, die maakt dat de samenstellers van het hier besproken "Potemkin"-nummer de opvattingen van zowel Gorter en Pannekoek als die van de G.I.C. als *morele* dan wel als *idealistische* opvattingen begrijpen 6). Het is een wanbegrip dat mede aansprakelijk is voor hun soms verbijsterende verwarring (en voor de verwarring die zij zaaien) en hun soms vermakelijke tegenstrijdigheid.

Over hun verwarring en die welke zij bij hun lezers wekken hebben wij al met een enkel woord gesproken. Hoe weinig - zijn wij geneigd uit te roepen - moet men wel van het radenkommunisme hebben begrepen indien men zich in een verhandeling daarover bladzijden lang met het Vrij-Socialistisch Program bezig houdt en derhalve niet heeft bemerkt hoe sterk de inhoud van het bewuste geschrift verschilt van een radenkommunistische benadering der maatschappelijke ontwikkelingen. Het voornaamste verschil is dit, dat het

4) "Potemkin", jrg. 1, nr. 2, blz. 13.

5) Idem, blz. 30.

6) Idem, blz. 3, 6, 9, 32 en 41.

radenkommunisme de verwezenlijking van een socialistische maatschappij bepaald niet als een "ideaal" of als een "streefdoel" ziet - zoals in "Potemkin" wordt beweerd - en dat zijn inzichten omtrent de vakbeweging, het parlementarisme, de vernietiging van de burgerlijke staat, de radenvorming of de zelfwerkzaamheid van de arbeidersklasse niet als een soort van "plan", niet als een soort van "alternatief" voor de oude arbeidersbeweging worden ontvouwd, maar worden afgeleid uit de historische ontwikkeling van de burgerlijke samenleving en uit de vormen die 't arbeidersverzet tegen het kapitaal in de loop van die ontwikkeling aanneemt. Het radenkommunisme verkondigt niet wat er *dient* te gebeuren, maar het schildert de perspectieven van hetgeen er in de sociale werkelijkheid gebeurt.

Het radenkommunisme zegt bijvoorbeeld *niet*, dat de arbeiders zelf via hun eigen organen, de raden, het kapitalisme te gronde *moeten* richten 7). Het radenkommunisme wijst erop, dat in de praktijk hoe langer hoe meer door eigen organen van de arbeiders een strijd gevoerd *wordt* die de traditionele organisaties blijken niet te kunnen en te willen voeren. Het wijst er voorts op, dat er in de praktijk van radenvorming sprake is zodra het arbeidersverzet een revolutionair karakter aanneemt en dat een allereerste begin van raden kan worden waargenomen ook bij de schuchterste en primitiefste vormen van proletarische strijd, zodra die strijd door de arbeiders zelf en niet door de traditionele organisaties wordt gevoerd.

Aan de auteurs van de opstellen in "Potemkin" zijn dit soort wezenlijkheden ontgaan. Ze schrijven ergens 8) - zeer terecht - dat Gorter en Pannekoek geen anarchisten waren, maar in de bewuste passage wordt de werkelijke positie die zij innamen niettemin onjuist of op zijn minst onnauwkeurig weergegeven. Want als zij trachten te verklaren hoe of het mogelijk is dat genoemd tweetal voor anarchist werd versleten, dan verneemt de lezer, dat ze "net als de anarchisten het parlement en de vakbond verwierpen". Geen woord erover, dat het *tevoren* de arbeiders waren die op een gegeven tijdstip *bij hun zelfstandige akties* boven vakorganisatie en parlementaire strijdmethoden uitgingen, feit waaruit Gorter en Pannekoek eenvoudig de konsekwenties trokken.

Wie dit niet ziet of niet zien wil komt als vanzelf tot de uitspraak, dat "Pannekoek het optreden van de arbeiders verklaart uit beweegredenen die niet in de werkelijkheid maar enkel in zijn droom en wens aanwezig zijn" 9). Dat de Belgische opstelschrijvers hierop onmiddellijk laten volgen, dat P. "gelijk heeft als hij beweert dat de oorzaak van alle konflikten (en dus ook van de konflikten tussen de arbeiders en de traditionele organisaties - red. D. & G.) bij de tegengestelde belangen dient te worden gezocht" is één van de tegenstrijdigheden waarop wij al hebben gewezen. En een andere is bijvoorbeeld deze, dat de Belgische auteurs, na eerst de revolutie als een "doel" van de radenkommunisten te hebben aangeduid, vervolgens 10) verklaren dat deze haar als "een proces van arbeidersstrijd" beschouwen.

Wat echter naar onze mening aan de verhandeling in "Potemkin" nog het meest te kritiseren valt is - afgezien van de volstrekt ondeugdelijke en

-
- 7) "Potemkin", jrg. 1, nr. 2, blz. 3.
 - 8) Idem, blz. 39.
 - 9) Idem, blz. 41.
 - 10) Idem, blz. 42.

wederom van niet weinig misverstandene getuigende bespreking van de "Grondbeginselen der communistische productie en distributie" waarmee de bedoelde aflevering besluit - de *statische* wijze waarop het radenkommunisme daar wordt geschilderd. Doordat het in de bewuste opstellen, zoals gezegd, losgekoppeld wordt van de arbeidersstrijd die aan een voortdurende verandering onderhevig is en waarin gestaag nieuwe vormen van aktie ontstaan, blijft volledig verborgen, dat ook het radenkommunisme *zelf* een aanhoudende ontwikkeling en verandering doormaakt zodat het in de jaren '30 iets anders is dan in de jaren '20 en er na de tweede wereldoorlog binnen het radenkommunisme opvattingen ontstaan die weer sterk verschillen van die ervoor. Die veranderingen niet alleen te schetsen, doch te schetsen aan de hand van de ontwikkeling van de klassenstrijd - omdat zij alleen aldus verstaan kunnen worden - is ons inziens de allereerste taak van hen die zich geroepen voelen thans over het radenkommunisme te schrijven. De verhandelingen in "Potemkin" schieten wat dat betreft in ieder opzicht tekort.

Niet in ieder opzicht maar wel in hoge mate is dat ook wat wij van de beschouwingen in het blad "Spartacus" vinden. Weliswaar zou men, afgaande op de gekozen titel - "Radenkommunisme en zelfstandige strijd" - anders vermoeden en weliswaar heeft het er af en toe de schijn van dat "Spartacus" aan de hand van strijdervaringen ontstaan en ontwikkeling van de radenkommunistische opvattingen wil schetsen, op de keper beschouwd ontbreekt het ook hier zowel aan een eigenlijke analyse van het arbeidersoptreden als aan een samenvatting van de betekenis daarvan voor het radenkommunistische standpunt.

Zeker, anders dan in het Belgische tijdschrift wordt in "Spartacus" op de nauwe relatie tussen de arbeidersstrijd en de eigen zienswijze gewezen. Maar veel verder dan zulk een verwijzing komt men in feite niet. Op de bladzijden 18 en 19 van het februari-nummer wordt een opsomming gegeven van een aantal zelfstandige proletarische verzetsbewegingen en akties. Het gaat daarbij echter om niet meer dan een *opsomming*, die bovendien uiterst beknopt en willekeurig is. Nergens in de ruim 125 pagina's die in "Spartacus" aan het onderwerp worden besteed wordt ook maar een poging ondernomen om te laten zien, hoe zelfstandige akties verlopen, wat zij met elkaar gemeen hebben, waarin zij van elkaar verschillen, wat voor typen van organisatie daarbij worden ontwikkeld, welke vormen men daarbij kan onderscheiden, in hoeverre zij beantwoorden aan de voorstellingen die de betrokkenen hebben van hun eigen optreden, aan welke sociale wetmatigheden de zelfstandige akties gehoorzamen, in hoeverre zij beantwoorden aan de tot dusver gehuldigde opvattingen van de radenkommunisten en in hoeverre zij daarvan afwijken en dus tot nadere bezinning op de theorie nopen. Ook daar waar - op blz. 45 e.v. van het februari-nummer - over "de beweging van de arbeiders" wordt gesproken, zoekt men een andere, dat wil zeggen wat diepere, behandeling van dit soort vraagstukken tevergeefs.

Is arbeidersstrijd slechts mogelijk wanneer de arbeiders zich van de betekenis van hun optreden bewust zijn? Is een dergelijk bewustzijn een onmisbare voorwaarde voor hun aktie en voor hun eenheid? Zo ja, wat is in dat verband dan de taak van zich radenkommunistisch noemende groepen? Zo nee, wat is de positie van dergelijke groepen dan? Hoe komt het, dat aan de organisatievormen die tijdens en ten behoeve van de zelfstandige strijd geschapen worden slechts een tijdelijk leven is beschoren en dat alle tot dusver gedane pogingen om dergelijke vormen zoals bijvoorbeeld de "wilde" strijtkomitees ook ná afloop van een bepaalde aktie te continueren op een

mislukking zijn uitgelopen? 11). Ziedaar een reeks brandende vragen die allesbehalve alleen maar van praktische betekenis zijn maar die tegelijkertijd van groot belang zijn voor de theorie, dat wil zeggen voor de raden-kommunistische *opvattingen* omtrent de kapitalistische ontwikkeling en de klassenstrijd. Sedert het radenkommunisme is ontstaan zijn er in de loop der jaren verschillende antwoorden op gegeven, wat niets anders zeggen wil dan dat in dat tijdsbestek het radenkommunisme zich ontwikkelde, een ontwikkeling die gelijkstond met een soms ingrijpende verandering. Die verandering hangt ook hiermee samen, dat sommige van de zojuist opgeworpen vragen in de jaren '20 nog niet gesteld werden en ook nog niet gesteld konden worden.

Wanneer men aan dit soort vragen voorbijgaat in een tijd waarin ze zich voortdurend sterker aandienen, dan heeft dat vanzelfsprekend ingrijpende konsekwenties. In een volgende beschouwing zullen wij - aan de hand van de beschouwingen in "Spartacus" - die konsekwenties trachten aan te tonen. Daarbij zal men zien, dat het niet enkel gaat om konsekwenties voor de *inhoud* van het radenkommunisme, maar ook voor de wijze waarop die inhoud wordt gepresenteerd.

-
- 11) Men denke bijvoorbeeld aan de ervaringen die men in België heeft opgedaan met het na de wekenlange "wilde" staking bij het bedrijf "Vieille Montagne" in Balen gevormde "Groot Arbeiders Kommitee".

(Wordt vervolgd)

=====

M I J N W E R K E R S A K T I E I N B E L G I S C H L I M B U R G

Eind maart, begin april is er een korte aktie gevoerd door de arbeiders van een steenkolenmijn in de buurt van Eisden in Belgisch Limburg. Een van onze Belgische vrienden heeft hierover verteld, dat de bewuste kolonmijn slechts dan rendabel zou kunnen blijven indien er meer kolenlagen dan tot dusver in exploitatie zouden worden genomen. Die bewuste, nog niet aangeboorde lagen bevinden zich echter in de richting van het dorp Lan-klaar en wel onder een zich aldaar bevindend industrieterrein, waarop zich in het jongste verleden een aantal nieuwe bedrijven heeft gevestigd onder de nadrukkelijke voorwaarde, dat er in de ondergrond géén kolengangen zouden worden gegraven. Van regeringszijde is daaromtrent een belofte gedaan.

De mijnwerkers, wetend dat hun broodwinning zonder uitbreiding verloren dreigt te gaan, stelden zich op het standpunt, dat de bewuste belofte terwille van hun werkgelegenheid, gebroken zou worden. In antwoord op die eis waren de verantwoordelijke Belgische politici uitermate vaag en onduidelijk. De minister van economische zaken, Willy Claes, die zich al sedert het aanvaarden van zijn portefeuille telkens weer gesteld ziet tegenover op 't behoud van werkgelegenheid gerichte akties van arbeiders in alle delen van het land, durfde, bevreesd voor nieuwe arbeidersstrijd, noch rond-

uit nee, noch ronduit ja te zeggen. Zelf Limburger, dus zoon van een streek waarin het aantal arbeidsplaatsen al geruime tijd sterker terugloopt dan waar ook in België, was zijn toch al moeilijke positie juist in dit geval nog moeilijker dan ooit.

De regering zette al haar hoop op de Belgische vakbeweging. Die liet zich niet onbetuigd. Zowel de katholieke vakbeweging A.C.V. als het Algemeen Belgisch Vakverbond en de Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België (ACLVB) probeerden de mijnwerkers zoveel mogelijk gerust te stellen en zij trachtten bovendien ieder optreden van de arbeiders te verhinderen. Het probleem, zo verklaarden zij, zou op bevredigende wijze worden opgelost door de officiële onderhandelaars aan de groene tafel.

De arbeiders hadden echter noch met dergelijke verzekeringen op, noch bezaten zij enig vertrouwen in de vakbeweging. Tegen het einde van maart liet een aantal mijnwerkers, samen met ex-mijnwerkers (dat wil zeggen samen met kollega's die reeds uit de kwijnende Belgische steenkoolindustrie waren afgevloeid) een oproep uitgaan om het werk neer te leggen op maandag 26 maart. Daarop stelde de vakbeweging haastig pogingen in het werk om deze staking te verhinderen. Het zaaien van verwarring was één van de methoden waarvan zij zich daarbij bediende.

De pogingen hadden geen enkel resultaat. Omdat de mijnwerkers begrepen dat de politici bij het falen van het vakbondsstreven niet zouden aarzelen de hulp van de sterke arm in te roepen, werden op de genoemde maandag om 4 uur 's morgens bij de toegangswegen naar de mijn autobanden in brand gestoken. Bovendien haalden de arbeiders rookbommen uit de magazijnen, die gebruikt worden om de aanwezigheid van mijngas en eventuele tocht in de mijngangen vast te stellen. Met behulp daarvan legden zij rond de mijn een dik en volstrekt ondoorzichtig rookgordijn waardoor het optreden van de reeds gereedgehouden Rijkswacht praktisch onmogelijk werd gemaakt.

De staking werd een voldongen feit. Aanvankelijk weigerden de bonden zich achter deze aktie te plaatsen. Omdat het optreden van de arbeiders echter plaats had kort voor het tijdstip waarop syndikale verkiezingen in België zouden worden gehouden, dat wil zeggen het tijdstip waarop de vakbondsleden in de ondernemingsraden en de komitees voor veiligheid en hygiëne zouden moeten worden benoemd, konden de vakbonden het zich moeilijk veroorloven de arbeiders geheel en al in de kou te laten staan. Vandaar besloten de liberale en de "socialistische" centrale ABVV tenslotte na veel vijven en zessen toch maar stakingsgeld uit te betalen.

Zoals we al zeiden in het begin, het was slechts een korte aktie en geen staking van onbepaalde duur. Maar wel een waarbij weer zonneklaar aan het licht kwam hoe de kaarten tussen arbeiders, bonden en politici nu eigenlijk worden geschud.

=====

WIE BESCHIKT NOG OVER OUDE NUMMERS?

Eén van onze lezers zou graag vernemen of er iemand is, die nog beschikt over alle tot dusver, sedert het begin van de eerste jaargang, verschenen nummers van "Daad en Gedachte". Hij zou die graag tegen een redelijke vergoeding willen overnemen. Wie zou hem kunnen helpen? Als er iemand is, dan stelle hij of zij zich in verbinding met: André van Wonderen, Baanstraat 15, Beverwijk.

NOG EVEN OVER HONORÉ DE KERSCHAEVER I)

In het vorige nummer van "Daad en Gedachte" hebben wij aandacht besteed aan de bezetting van de Antwerpse raffinaderij R.B.P. door 't personeel en over de rol die de vakbondsgedelegeerde Honoré de Kerschaever bij deze bezetting speelt geschreven. Op donderdag 11 mei vertoefden wij ergens in Vlaanderen en wij hebben toen deze De Kerschaever in aktie gezien op het Belgische televisiescherm.

Het toeval wilde namelijk dat er zich juist op die dag een nieuwe ontwikkeling rond die bezetting voordeed. Er had zich namelijk, zo bleek ons, voor het bezette bedrijf een koper aangemeld, een koper die zich bereid had getoond van het circa 240 man tellende personeel het aantal van honderd werknemers in dienst te nemen. Dat voorstel hadden de betrokken Belgische vakbonden, zonder ruggespraak met de bezetters, acceptabel verklaard om vervolgens - op die 11e mei - daarover met de bezetters te gaan praten. Er zullen, zo kondigde de Belgische nieuwslezer bij de uitzending van de berichten aan, daarover wel harde noten worden gekraakt, want de bezetters hebben van het begin af aan duidelijk te kennen gegeven, dat zij hun aktie waren begonnen om de werkgelegenheid van *alle* 240 personeelsleden veilig te stellen en erbij gevoegd dat zij allerminst van plan waren die eis te laten vallen of ook maar een sikkepitje toe te geven.

Kort na het nieuws konden de kijkers in 't programma "Panorama" beelden zien van het beraad tussen enerzijds de vakbondsbestuurders Schoeters en Janssen en anderzijds de bezetters. Uiteraard trokken de beide bestuurders alle registers los om voor het voorstel van de koper de nodige steun te verwerven. Dat gebeurde weliswaar met de bezwerende formule, dat uiteraard de RBP-bezetters geheel vrij waren in hun beslissing en het laatste woord hadden, maar eer het dan zover was wilden Schoeters en Janssen graag het voorlaatste woord hebben om de nodige morele pressie uit te oefenen.

Nadat Schoeters en Janssen hun zegje hadden gedaan en de gebruikelijke "bezweringsformules" hadden toegepast verhieven niet de bezetters hun stem, maar was aan Honoré de Kerschaever de beurt van optreden. Wat ons onmiddellijk opviel was, dat hij het bij het weergeven van zijn persoonlijke mening deed voorkomen alsof hij uit naam van alle bezetters sprak, maar dat zijn woorden niettemin duidelijk afweken van datgene wat diverse Belgische journalisten en laatstelijk de nieuwslezer van de Belgische TV als de unanieme mening der bezetters hadden weergegeven.

Honoré de Kerschaever - en wij zijn van mening dat dit illustratief is voor zijn positie als hoofdgedelegeerde, ingeklemd tussen de arbeiders enerzijds en de vakbondsleiding anderzijds - was niet tegen datgene wat de bestuurders aanbevalen. Hij meende slechts dat het aanbod van de aspirantkoper zoals het ter tafel lag enigszins geamendeerd zou moeten worden. Volgens hem zou de koper aan die personeelsleden die zouden moeten afvloeien een "gouden handdruk" moeten geven. Over de grootte daarvan liet hij zich niet uit. Hij verklaarde slechts, dat hij in het onderling beraad van de bezetters dat na het vertrek van Schoeters en Janssen zou beginnen, in die geest zou pleiten. Dat wil zeggen: in een andere geest dan die waarvan de bezetters gedurende meer dan een half jaar - de langste bezetting die er ooit in België is geweest - hadden blijk gegeven.

Van dat nadere, onderlinge, beraad van de bezetters liet het programma "Panorama" geen verdere beelden zien. Wellicht zou het ook pas op een

later tijdstip een aanvang nemen. Wat we wel zagen was, dat er op de gezichten van de naar Honoré de Kerschaever luisterende bezetters duidelijk een trek van teleurstelling te bespeuren viel. Hij vertolkte kennelijk niet wat zij in hun hart gevoelden. En dat feit completeerde voor ons het beeld, dat we van De Kerschaever hadden gekregen en dat we in ons vorige nummer probeerden te schetsen. Honoré de Kerschaever fungeerde duidelijk *niet* als de spreekbuis van zelfstandig strijdende arbeiders, die gezamenlijk hun beslissingen nemen en weten wat ze willen. Hij trad op als de man die de bezetters manipuleert, als "De Paus", zoals hij zich noemen liet, als de man die bij de hele aktie de dienst uitmaakt. Of, nadat het uur van de waarheid eenmaal had geslagen, dat optreden nog tot konflikten tussen de "leider der bezetting" en de bezetters heeft geleid en hoe de zaken zich vervolgens hebben ontwikkeld, kunnen wij op dit moment niet meedelen. Wij blijven de ontwikkelingen rond de R.B.P.-bezetting met aandacht volgen en zullen onze lezers op de hoogte houden.

1) Zie "Daad en Gedachte" van mei j.l.

=====

O F T H A T C H E R H E E F T G E W O N N E N S T A A T N O G
T E B E Z I E N , M A A R H E T I S W E L Z E K E R
D A T C A L L A G H A N H E E F T V E R L O R E N

Op 3 mei j.l. zijn er in Groot-Brittannië algemene verkiezingen gehouden. De uitslag daarvan is minder een stembusoverwinning voor de Conservatieve partijleidster Margaret Thatcher-Roberts dan wel een verpletterende nederlaag voor Jim Callaghan en diens Labour-kabinet. Van de kiesgerechtigden heeft ongeveer een kwart verstek laten gaan. Van die categorie - in hoofdzaak uit arbeiders bestaande, naar men mag aannemen 1) - kan onmogelijk worden beweerd, dat haar er alles aan gelegen was, de zittende regering in het zadel te houden. De arbeiders die wél hun stem uitbrachten verklaarden zich in meerderheid niet zozeer vóór Margaret Thatcher dan wel *tegen* Callaghan. Hem viel daarmee hetzelfde lot ten deel als zijn partijge-

1) De statistieken hebben uitgewezen, dat een geringe opkomst bij de verkiezingen altijd nadelig blijkt voor Labour en dat een grote verkiezingsdeelneming veelal in het voordeel van Labour werkt. De enig mogelijke konklusie daaruit is deze, dat zij die thuisblijven tot hen behoren, die gewoonlijk op de Labour-partij stemmen. Bovendien: voor kleinburgers en leden van de bourgeoisie behoort deelneming aan verkiezingen tot hun normaal gedragspatroon. Van absentisme bij verkiezingen is in deze groepen maar buitengewoon weinig sprake.

genoot Harold Wilson in 1970.

Diens regering, aan het bewind gekomen in 1964, joeg de Britse arbeidersklasse in luttele jaren volkomen tegen zich in het harnas. De premier beweerde weliswaar, dat "het socialisme" voor het grijpen lag 2), de Britse arbeiders ontging het niet dat zijn politiek in werkelijkheid het kapitalistische belang diende. Toen zijn minister van arbeid, mevrouw Barbara Castle, een wetsontwerp gereedmaakte dat tot een beteugeling van de "wilde" stakingen strekte was Wilson's lot bezegeld. Wat Callaghan betreft, zijn hardnekkig streven naar loonmatiging, dat wil zeggen zijn aanhoudende pogingen om de Britse arbeiders de buikriem nóg verder te doen aanhalen 3), maakte het bij voorbaat al weinig waarschijnlijk dat hij op voldoende proletarische stemmen voor een volgende ambtstermijn zou kunnen rekenen.

Niet weinig hoofdartikelenschrijvers hebben Callaghan's nederlaag aldus "verklaard", dat de arbeiders meer dan genoeg zouden hebben van de vele stakingen, die de afgelopen winter het openbare leven in Groot-Britannië zowat hebben verlamd. Die "verklaring" komt erop neer, dat de Britse arbeiders in feite gekant zouden zijn tegen hun *eigen* optreden. Een zonderling "verklaring" is nauwelijks denkbaar. Zij berust op het hardnekkige misverstand, dat het de *bonden* zouden zijn die tot staken aansporen tegen de zin van de aangesloten leden. De werkelijkheid is precies omgekeerd. Waar de Britse arbeiders meer dan genoeg van hebben dat zijn de aanhoudende - in nauwe samenwerking met de Labour-regering ondernomen - pogingen van de vakbeweging om de leden van strijd *af te houden*.

Niet omdat zij hun eigen strijd beu zijn keren de arbeiders zich af van de Trade Unions en van Labour, maar omdat zij er geen genoegen mee nemen dat zij almaar door de vakbeweging en de zogenaamde "arbeidersregering" in de wielen worden gereden. Zoals wij reeds zeiden, de nederlaag van Callaghan heeft dezelfde oorzaak als de nederlaag van Wilson in 1970.

Wordt die nederlaag van de Labour-partij door de ervan profiterende Conservatieven op dezelfde wijze misverstaan als destijds? Wie uitsluitend afgaat op de platvloerse verkiezingspropaganda van mevrouw Thatcher zal de vraag zonder meer bevestigend beantwoorden. Uit den treure heeft zij verkondigd, dat een door haar te vormen en te leiden kabinet de macht van de vakbonden zal intomen. Het is een verzekering die door de kleinburgers onder haar gehoor met instemming is vernomen. Maar het is ook een verzekering, die er geheel aan voorbijgaat, dat het werkelijke probleem waarmee de kapitalistische samenleving in Groot-Britannië zich gekonfronteerd ziet hierin bestaat, dat de macht van de vakbonden niet te groot is, maar veel te klein voor het uitoefenen van die functie, waartoe zij in de burgerlijke maatschappij geroepen zijn. Waarmee men te maken heeft, dat zijn geenszins oppermachtige vakbonden die voortdurend hun leden hun wil opleggen, maar vakbonden, die daartoe juist niet in staat zijn en die machteloos moeten toezien, dat de leden zich in toenemende mate aan hun greep ontworstelen.

-
- 2) Letterlijk verklaarde Wilson: "Socialism is just around the corner" ("Het socialisme is vlak om de hoek").
 - 3) De loonpolitiek van Callaghan c.s. hield in dat de lonen jaarlijks met niet meer dan 5% zouden mogen stijgen. Aangezien de prijzen met een veel groter percentage stegen, kwam dat erop neer dat de lonen voortdurend méér bij de prijzen achterbleven.

Nu zijn begrippen als "groot" of "klein" uiteraard betrekkelijke begrippen. Als wij beweren, dat de macht van de vakbonden in Groot-Britannië te klein is om de arbeiders in toom te houden, dan wil dat zeggen, dat die macht te gering is in verhouding tot de groeiende eigen macht van de Britse arbeiders, een macht die in dezelfde mate toeneemt als de arbeiders ervan proeven. Deze eigen macht van de arbeiders, die zichtbaar wordt tijdens hun zelfstandige strijd, vormt het wezen van wat men "de Engelse ziekte" pleegt te noemen. Wie de oorzaak van die "ziekte" bij de vakbonden zoekt, stelt een verkeerde diagnose en wie op grond van die verkeerde diagnose aan het dokteren slaat, past middelen toe waardoor de "kwaal" alleen nog maar wordt verergerd. De vorige Conservatieve premier, de in 1970 aan het bewind gekomen Ted Heath, heeft het tot zijn schade ondervonden.

Zal eerste minister Margaret Thatcher dezelfde ervaring opdoen? Zal onder het huidige Britse kabinet de geschiedenis zich herhalen? Jim Callaghan heeft er voor gewaarschuwd. Hij heeft haar voorspeld, dat zij, zo zij aan de positie van de Britse vakbeweging wil tornen, op dezelfde muur te pletter zal lopen als Heath. Het is een voorspelling op goede gronden. Immers iedere intoming van de macht van de vakbonden komt erop neer, dat aan de vakbeweging minder mogelijkheden tot behendig manoeuvreren ter beschikking staan. Als gevolg daarvan zullen er zich niet minder, maar juist méér "wilde" stakingen voordoen, zal aan die "wilde" stakingen minder gemakkelijk paal en perk kunnen worden gesteld en zal dientengevolge in en dóór de zelfstandige strijd het machtsgevoel van de arbeiders worden versterkt, zodat deze nog militanter gaan optreden. Er ontstaat dan een kettingreactie - zoals in de jaren 1972 en 1973/'74 - die moeilijk meer kan worden afgeremd doordat de enig mogelijke rem (de vakbeweging) is geblokkeerd.

Maar zal Margaret Thatcher inderdaad, zoals zij tijdens haar verkiezingstournee te kennen heeft gegeven, haar pijlen tegen de Britse vakbeweging richten? Het staat, geloven wij, bepaald nog niet bij voorbaat vast. In de Conservatieve partij namelijk wordt over de oorzaak van "de Engelse ziekte" nogal verschillend gedacht. Het is niet zonder reden, dat - zoals onlangs door de Londense korrespondente van de "Haagse Post" werd meegedeeld 4) - de zakenmensen van de Londense City geschrokken zijn van Thatchers extreme uitspraken. In die kringen namelijk, dat wil zeggen in de kringen van het Britse managerdom, heeft men een veel reëler inzicht in de werkelijke positie van de vakbeweging en in haar maatschappelijke functie. Een uiterst vooraanstaand Conservatief als Sir Keith Joseph, die men gevoegelijk de Conservatieve theoretikus of partij-ideoloog kan noemen en die een belangrijke rol heeft gespeeld bij 't onttronen van Ted Heath als partijleider, heeft zo'n anderhalf jaar geleden in één van zijn toespraken verklaard, dat "de ondernemingsgewijze produktie het niet zonder een goed georganiseerde vakbeweging kan stellen en dat de vakbeweging een onmisbaar onderdeel vormt van de bestaande maatschappij" 5). Dat getuigt van totaal andere opvattingen als waarvan Margaret Thatcher uitgaat.

Margaret Thatcher is niet de representante van de grote bourgeoisie in Groot-Britannië. Zij staat véér van het verbond van Britse ondernemers,

4) "Haagse Post" van 7 april 1979.

5) De bewuste toespraak van Sir Keith Joseph werd uitvoerig weergegeven door de "Evening Standard" van 11 oktober 1977. Men zie ook "Daad en Gedachte" van december van dat jaar.

dat in 1972 scherpe kritiek op Heath liet horen juist vanwege diens tegen de vakbeweging gerichte politiek. Margaret Thatcher, de kruideniersdochter uit Grantham, vertegenwoordigt een bekrompen kleinburgerdom en dat zij tot de allerhoogste top van de Conservatieve partij is kunnen doordringen is een gevolg daarvan dat deze partij allerminst een modern kapitalisme voorstaat (zoals de Labour-party) en er naarstig naar streeft de steun te verwerven van het bekrompendste deel van 't kleinburgerdom 6). Maar het streven naar die steun tijdens een verkiezingskampagne is natuurlijk nog wat anders dan het voeren van een bekrompen kleinburgerlijke politiek. Of daarvan sprake zal zijn hangt niet slechts af van de eigenzinnige en eigenge-reide mevrouw Thatcher, maar ook van de mate waarin de kontaktmensen van de Britse ondernemers in haar partij een korrigerende invloed kunnen uit-oefenen 7).

In verband met dit alles mag het van grote betekenis heten, dat uitge-rekend de zojuist door ons genoemde Sir Keith Joseph in het nieuwe Britse kabinet minister van arbeid is geworden. Dat wil zeggen, dat hij de man is die in de naaste toekomst verantwoordelijkheid draagt voor het beleid ten opzichte van de vakbeweging. Welk stempel zal dat beleid dragen? Het stem-pel van de altijd haar zin doordrijvende premier of het stempel van Keith Joseph zĕlf? Dat is de vraag waar alles om draait. Het antwoord daarop zal beslissend zijn voor de naaste toekomst van Groot-Brittannië.

Recente uitspraken van Margaret Thatcher hebben ertoe geleid, dat tal van vakbondsbestuurders te kennen hebben gegeven, dat een "industriële oor-log" tot de mogelijkheden behoort. Wij delen die opvatting, mits eraan toe-gevoegd wordt dat een dergelijke "industriële oorlog" niet moet worden ge-zien als een oorlog van de bonden tegen de regering, maar als een oorlog van de arbeidersklasse tegen het kapitaal. Het zal een oorlog zijn, die door de arbeiders *zelfstandig* wordt gevoerd. De reden daarvan is, dat een dergelijke oorlog uit zal breken om precies dezelfde reden als de indus-triële oorlog van 1972 is uitgebroken, een reden die wij hierboven al met zoveel woorden hebben aangeduid.

De vakbeweging heeft er niets op tegen dat "wilde" stakingen worden beteugeld. Omgekeerd maken de arbeiders zich niet druk over het lot van de vakbeweging, waarvan zij ieder ogenblik opnieuw konstateren, dat deze aan de andere kant van de barrikade staat. Omdat de vakbeweging inderdaad aan "de andere kant van de barrikade" staat dan de arbeiders kon de Conserva-tieve Partij in de herfst van 1977 een dokument publiceren, waarin werd verklaard, dat zij met dit (voor het kapitaal) onmisbare instituut "op een vertrouwensbasis wilde samenwerken" 8). Een dergelijke samenwerking is er vanzelfsprekend op gericht de zelfstandige strijd van de Britse arbeiders-klasse zoveel mogelijk te belemmeren. Voorkomen kan een dergelijke samen-werking die zelfstandige strijd natuurlijk niet omdat deze voortvloeit uit de ontwikkeling van het kapitalisme. Wordt echter aan de vakbeweging de

6) Het verwijt van "bekrompenheid" is afkomstig van een vroegere assistent van Thatcher. Vgl. de "Haagse Post" van 7 april j.l.

7) De Londense korrespondente van de "Haagse Post" deelt mee dat de Britse ondernemers hun vertegenwoordigers in de Conserva-tieve partij al vóór de verkiezingen opdracht gaven om bij me-vrouw Thatcher bepaalde stappen te ondernemen.

8) Wij citeren de "times" van 9 oktober 1977.

oorlog verklaard, dan wordt de zelfstandige arbeidersstrijd regelrecht gestimuleerd. Mocht een dergelijke politiek, de politiek niet van Sir Keith Joseph maar van mevrouw Thatcher, zegevieren, dan zal Margaret Thatcher daarmee haar eigen politieke graf graven. Haar schijnbare (verkiezings) zege van nu zal dan binnen de kortste keren veranderen in een val, die nog wel eens dieper zou kunnen zijn dan die van Heath.

=====

" D A T K R I J G J E M E T Z U L K E E N F O R U M "

Op zondagavond 13 mei zond de V.P.R.O. een forumdiskussie uit die in New York gehouden is over de vraag, waarom het socialisme in de Verenigde Staten nooit echt wortel heeft kunnen schieten, waarom er - anders gezegd - in dat land nooit plaats is geweest voor een met de Republikeinse of de Democratische Partij concurrerende socialistische partij naar Europees model. Op het podium van het Cooper Union-gebouw zagen de televisiekijkers zeven prominente "linkse" Amerikanen zitten (onder wie een trotskist en een vertegenwoordiger van de Amerikaanse C.P.) die stuk voor stuk wat korte beschouwingen ten beste gaven en die vervolgens antwoord gaven op vragen uit de zaal. Wat de uitzending interessant maakte waren die vragen of wel de soms bijtende en sarkastische opmerkingen waarin die vragen werden verpakt.

Van de "linkse" forumleden moet worden gekonstateerd, dat men te maken had met een stel typische ideologen. Dat geldt zowel voor de onafhankelijke en tot geen enkele partij behorende schrijfster Susan Sontag als - en dan natuurlijk nog in veel sterkere mate - voor uitgesproken politieke idealisten (of zwendelaars) als de trotskist of de bolsjewiek. Het is al evenzeer van toepassing op de discussieleider, een - naar het schijnt - bekende hoogleraar in de geschiedenis. Hun uiteenzettingen waren er dientengevolge naar. Vanzelfsprekend vernam men ook uit hun mond af en toe wel eens opmerkingen die hout sneden. Zo bijvoorbeeld deze, dat de Europese sociaaldemocratie in wezen beschouwd moest worden als een beweging die voor de vervolmaking van de burgerrechten (d.w.z. voor de voltooiing van de burgerlijke revolutie - red. D & G) gestreden had en dat er in Amerika daarom voor een dergelijke beweging geen plaats was (geweest) en is, omdat de politieke gelijkheid in Amerika van meet af aan had bestaan. Maar van de overige forumleden haakte niemand daar verder op in en wat men hoorde bestond in hoofdzaak uit "linkse" kretologie of op dat soort recepten (tot hervorming van de vakbeweging) die men bij ons van de kant van de zogenaamde "maatschappijkritische vakbeweging" heeft kunnen beluisteren. Het was van het begin tot het einde politiek en nog eens politiek wat de klok sloeg en voor de rest proefde men dan nog weer eens - het allersterkste wel bij de jonge trotskist - een uitgesproken en uiterst elitair voorhoedestandpunt, van waaruit (wie zal het verbazen) het ontoereikende bewustzijn van de arbeiders van alles de schuld kreeg.

De zaal reageerde uiterst fel. Eén van de kostelijkste opmerkingen was wel deze, dat de zeven forumleden stuk voor stuk mensen waren, die

men kon beschrijven als de toekomstige elite die de bestaande heersende klasse wenste te vervangen en die een samenleving wenste te kreëren naar hãar politiek ideaal, een samenleving waarin er voor de arbeiders maar bitter weinig veranderd zou blijken te zijn. Er viel weinig tegen in te brengen en de forumleden bleken dan ook niet in staat het verwijt ook in de verste verte afdoende te ontzenuwen. De klap was raak en wie al enige tijd de uitzending had gevolgd en de stemming in de zaal had geproefd die voelde die klap als het ware aankomen.

Een andere voltrefter werd uitgedeeld door de spreker (uit de zaal) die volkomen terecht opmerkte, dat de forumleden aan één stuk door hadden gepraat over het socialisme en de wenselijkheid van een zogenaamde socialistische partij, maar dat de klassenstrijd geheel buiten beschouwing was gebleven. Het was duidelijk: degene die dat zei vond de klassenstrijd veel en veel belangrijker dan een socialistische partij of het zogenaamde "socialisme", wat men daaronder dan ook wenste te verstaan.

Het waren - de discussie uit de zaal was uitstekend - niet de enige gevoelige slagen die aan het forum werden toegebracht. Een van de sprekers verklaarde ronduit heel 't geleuter van de forumleden aan zijn laars te lappen omdat verscheidene ervan zich tijdens de jongste mijnwerkersstaking niet aan de kant van de arbeiders hadden geplaatst, maar aan de zijde van de ondernemers, hetzij openlijk en direkt, hetzij door stakingsbreker en vakbondsleider Arnold Miller te steunen. En ook van dat verwijt had het forum in het geheel niet terug.

"Over de klassenstrijd wordt niet gerept", zei weer een ander uit de zaal. "Dat krijg je met zulk een forum". En daarmee werd net precies de spijker op de kop geslagen. Want inderdaad: van een zogenaamde "linkse" beweging of van een "socialistische" partij die een alternatief zou kunnen vormen voor Republikeinen of Demokraten, is in de Verenigde Staten geen sprake, maar de klassenstrijd die het kenmerk van het kapitalisme vormt woedt er minstens zo fel als in Europa. En alle sprekers uit de zaal die op de betekenis van de klassenstrijd hamerden en die, naar zij verklaarden, als arbeider in de produktie werkzaam waren, verheimelikten niet, dat de Amerikaanse arbeiders, evenals hun Europese kollega's, bij hun klassenstrijd de vakbonden tegenover zich vonden, terwijl de forumleden van die tegenstelling tussen vakbeweging en arbeidersklasse niet 't flauwste benul hadden en over het algemeen binnen de vakbeweging bleken te willen werken.

Aan het slot van de uitzending zagen de kijkers hoe een wat radeloze gespreksleider tevergeefs de touwtjes in handen poogde te houden (of weer te krijgen). Liep de forumdiskussie dus uit de hand? Nee, zeggen wij: er was van een behoorlijke discussie inderdaad geen sprake, maar de reden daarvoor was deze dat forumleden en sprekers uit de zaal een volstrekt andere taal spraken. Niet de gespreksregels werden geschonden, er wás geen gesprek, 't leek alleen maar zo en derhalve werden er ook geen regels geschonden. Als deze uitzending iets leerde, dan niet dat "links" Amerika toch beter in de markt ligt dan men wel eens veronderstelt, maar omgekeerd dit, dat een "linkse" politiek een illusie is in een samenleving waar de klassenstrijd een bepaalde hoogte heeft bereikt. In een Europa waarin nog feodale resten dienden te worden opgeruimd, was "linkse" politiek iets dat voorzag in een behoefte. In een ontwikkeld kapitalisme zonder feodaal verleden, gelijk het Amerikaanse, is "linkse" politiek een dagdroom die geen enkel verband houdt met de werkelijkheid.

Tegen het einde van het langs-elkaar+ een-gepraat verklaarde een van

de forumleden, dat de "linkse", de "socialistische" partij er in de Verenigde Staten onherroepelijk zou komen. Als iets ons van het tegendeel overtuigd heeft dan was het juist deze forumdiskussie.

=====

CONZALEZ IN KONFLIKT MET ZIJN PARTIJ

Toen na de dood van generaal Franco de partijen van de Spaanse oppositie na veertig jaar weer in het openbaar konden optreden, diende de Spaanse sociaaldemokratie, of liever gezegd de Partido Socialista Obrero Español (P.S.O.E.), de grootste van de diverse sociaaldemokratische partijen, zich nadrukkelijk als "marxistisch" aan. Vorige maand hebben op het in Madrid gehouden kongres van deze partij haar afgevaardigden fel gedebatteerd over de vraag of zij zich al dan niet aldus moest blijven noemen. Het debat is geëindigd met een overwinning van diegenen die meer bleken te hechten aan de vrome schijn dan aan het wezen. Voor de jonge, realistische politicus Felipe Conzalez is dat een reden geweest om af te treden als partijvoorzitter. Van hem en zijn medestanders was het voorstel afkomstig het valse etiket maar van de organisatie af te weken, omdat zonder dat de partij haar politieke taken gemakkelijker en beter zou kunnen vervullen. De meerderheid van de kongresgangers bleek er niet aan te willen.

Op dat kongres in Madrid heeft Conzalez een soortgelijke ervaring opgedaan als de Duitse reformist Eduard Bernstein aan het begin van deze eeuw en de Nederlandse reformist Leeuwenburg in 1909. Beiden, Bernstein zowel als Leeuwenburg trokken uit 't reformistische karakter en de reformistische praktijk van hun respektievelijke sociaaldemokratische partijen een volstrekt voor de hand liggende konsekwentie. Als de sociaaldemokratie een burgerlijke hervormingsbeweging is, zo riep Bernstein in feite zijn partijgenoten toe, dan moet zij er niet voor terugschrikken om daarvoor uit te komen. Wat Leeuwenburg betreft: hij pleitte voor een blokvorming met de zich burgerlijk noemende partijen omdat naar zijn mening de toenmalige S.D.A.P. niets anders *was* dan de linkervleugel van het liberale blok. Zulke optreden werd het tweetal destijds bepaald niet in dank afgenomen.

Het optreden van Conzalez ligt in hetzelfde vlak. Niets, maar dan ook niets aan de P.S.O.E. rechtvaardigt het voeren van de vlag waaraan de kongresmeerderheid zoveel betekenis hechtte. Er kan niet worden betwist dat daardoor de partijlading niet gedekt wordt. Het kan al evenmin worden tegengesproken, dat aan het kongres een vraag werd voorgelegd, die in de dagelijkse praktijk al lang is beslecht. De kongresmeerderheid mag dan besloten hebben, dat het "marxistisch" etiket gehandhaafd dient te worden, aan het burgerlijk hervormingskarakter van de P.S.O.E. verandert dat natuurlijk niets. En voor een dergelijke partij is de door Conzalez voorgestane politiek en het door hem vertegenwoordigde realisme uiteraard de enige mogelijkheid. Dat betekent dat het jongste kongresbesluit slechts een tijdelijk besluit kan zijn. De zege van de lijn-Conzalez is onvermijdelijk.

=====